

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Zie, Hij komt met de wolken

„Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij die Hem hebben doorstoken; en alle stammen der aarde zullen over Hem weklagen. Ja, amen.”

Openbaring 1:7

Het valt op, dat het Nieuwe Testament in verhouding weinig aandacht besteedt aan de komst van Jezus in Behlehem, maar veel aan zijn terugkomst straks op aarde. Terwijl het kerkelijk jaar vier zondagen van advent en een kerstfeest telt, staat het evangelie bij de geboorte van onze Heiland slechts kort stil. Lucas schrijft erover, Mattheüs heel kort, Johannes maar één zin (1:14), Marcus helemaal niet. Dat Jezus terug zal komen wordt daarentegen alleen al in de 258 hoofdstukken van het Nieuwe Testament 318 keer genoemd, d.w.z. in één op de 25 verzen. Geen nieuwtestamentische schrijver wijst niet op de terugkomst van Jezus. Zelfs een heel bijbelboek is eraan gewijd: de Openbaring aan Johannes. Vers 7 van hoofdstuk 1 geeft het thema ervan aan: Zie, Hij komt met de wolken. Jezus is gekomen: dat is van beslissende betekenis; maar van niet minder beslissende betekenis is het, dat Hij terug zal komen. Overeenkomstig de aandachtsverdeling van de bijbel zal men zich, ook in het kerkelijk jaar, vooral dáárop moeten richten.

Hij komt

De Openbaring van Jezus Christus aan Johannes ont-sluiert *hetgeen weldra moet geschieden*, vs 1. Daarmee is zij geen Enk-huizer almanak, rolprent van onze geschiedenis, waarin we zouden kunnen zien hoever we zijn en hoe het verder moet. Gods Woord is tróóstboek, ook dit tot de zeven (= heel de kerk representerende) gemeenten in Asia gerichte boek. Troost voor de (toen door keizer Domitianus) vervolgte kerk is niet, dat alles gaat zoals het gaan moet, maar dat zij in de vervolging niet gespannen hoeft te *wachten* op de overwinning van haar Heer, omdat Hij al overwonnen heeft. De strijd is beslecht; wat rest is het achterhoedegevecht. Troostvol is het, als dit boek dat bol van ramp en onheil staat, begint met te zeggen: en bóven dat alles staat Jezus, de eerstgeborene uit de doden, de Koning der koningen, aan Wie de heerlijkheid en de kracht is voor eeuwig, vs 5 v. Hij regeert en werkt heen naar het einde: zijn komst met de wolken.

DOOR W. JANSE LOOSDRECHT

Daarmee weet de gemeente wat geschiedenis is. Het heidense denken dat de geschiedenis voorstelt als een eeuwige cirkelbeweging waaruit niets ter wereld haar bevrijden kan, wordt door de bijbel doorbroken. De geschiedenis volgt geen cirkel, maar een lijn, die uitloopt op een Dag. Dat geeft perspectief en hoop. Het gaat naar de Omega:

zie, Hij komt. De zekerheid ervan wordt grammaticaal onderstreept. De toekomstige tijd ver-ruult Johannes voor de tegenwoordige: zie, Hij komt. Zo zeker is dat. Johannes ziet Hem al.

Elk oog zal Hem zien

Daarin verschilt zijn tweede komst van zijn eerste. Kwam Hij toen in doeken gewikkeld, herkenbaar voor wie de Schriften kende en geloofde, straks wordt Hij gezien en herkend door gelovigen en ongelovigen. Want Hij komt met de wolken. Dat is in de eerste plaats: *publiek*, voor ieder zichtbaar. En in de tweede plaats: *met heerlijkheid en macht*, een macht die door de witte kleur van de wolk (de kleur van de overwinnaar) accent ontvangt, 14 : 14. Hij komt met de wolken, dat is in de derde plaats: *met Goddelijke waardigheid*, wiens aanwezigheid door wolken pleegt verhuld te worden (Ex. 13, 19, etc.). Hij komt tenslotte *met messiaanse waardigheid*, want in zijn komst met de wolken blijkt Hij de mensenzoon uit Daniël 7 : 13 te zijn, aan wie werd gegeven eer en koninklijke macht.

Van de overwinningsintocht van deze Koning zal elk oog getuige zijn, het wachtende, het verwachten, slaperige en vijandige oog. Ook dat van hen die Hem doorstoken hebben. In de lanssteek van de Romeinse soldaat ziet Johannes alle vijandschap samengetrokken. Allen die Hem op het hart hebben getrapt, zullen Hem zien en over Hem weklagen.

Opbouw tijdens de feestdagen

Opbouw zal in verband met de komende feestdagen niet verschijnen op 27 december.

Redactie en bestuur wensen de lezers gezegende feestdagen en een goede jaarwisseling toe.

Bestuur en redactie

Inhoud

- 385 Drs W. Janse,
Zie, Hij komt met de wolken
- 386 Drs H. de Jong,
Om het Geestelijk beleven van geloofsverschillen (3 - slot)
- 388 D. W. L. Milo,
De komeet van Halley
- 398 Drs P. J. van Kampen,
Kerstverhaal
- 390 Mr J. Meulink,
Euthanasie
- 393 Ds C. Bakker,
Ouderling en kerkelijke tucht vandaag (3)
- 394 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 395 Drs O. Mooiweer,
Boekbespreking

gen, wenen. Dat is meer dan schrikken. Schrik doet terugdeinzen, huilen is innerlijk ontroerd worden, geraakt worden in je hart. De confrontatie met de Zoon van God maakt het diepste in de mensen los.

Wie oren heeft, die hore

Johannes citeert Zacharia 12 : 10 v., maar met een opmerkelijke wijziging. Israël, aldus Zacharia, zal over een doorstokene, wiens betekenis na zijn executie tot hen zal doordringen, rouwen met de diepst denkbare rouw als over een enig kind en een eerstgeborene (vs 10b). Niet uit zichzelf zal Israël tot deze rouwklacht komen: de Geest van de genade en van de smeekbeden zal hen tot erkenning en belijdenis van schuld brengen (vs 10a). Johannes, die in de doorstokene de om onze overtredingen Doorboorde ziet (Jes. 53 : 5; vgl. Joh. 19 : 37), haalt alleen vs 10b aan. Op de plaats van vs 10a (de Geest die tot schuldbelijdenis brengen zal) komt bij Hem het

(vervolg op pag. 386 - 1e kolom)

Om het Geestelijk beleven van geloofsverschillen (3-slot)

Stilstaande bij het beschamende feit dat het ons mensen moeilijk valt, het verschil met andersgelovenden Geestelijk te beleven, heb ik mijzelf de vraag gesteld of de Schrift zelf ons over dat probleem iets zegt. Niet dus in die zin iets zegt dat zij ons, wanneer wij voor zulke verschillen geplaatst worden, in staat stelt te kiezen. Dat zij dat doet, zagen wij al. Nee, deze vraag: oordelen over en omgaan met andersgelovigen, die ons toch verwant zijn – doet de Bijbel ons dat ergens voor? Deze vraagstelling nu is mij niet geheel onvruchtbaar gebleken.

O, ik weet het al, hoor ik iemand zeggen, U doelt er nu natuurlijk op dat het konflikt tussen synagoge en kerk in het Nieuwe Testament zelf ter sprake komt. Maar nee, dat had ik dit keer nu eens niet op het oog. Dat onderwerp immers krijgt vandaag zoveel aandacht („Antisemitisme ja/nee in het Nieuwe Testament?”) dat het een beetje dood gepraat lijkt te raken. Nee, ik denk nu aan wat het Nieuwe Testament zegt over de verhouding tussen Joden en Samaritanen en over het voorspel van het konflikt tussen die beiden in het Oude Testament, wanneer dat handelt over het schismatieke noordelijke koninkrijk der tien stammen. Ik meen dan te kun-

Vervolg van pag. 385)

Zie, Hij komt...

woord uit Daniël 7:13 te staan over de komst van de mensenzoon met de wolken. De komst van de Geest en de komst van de Zoon met de wolken zullen mensen de ogen openen voor de Doorstokene. Maar bij de komst van de Zoon is er geen plaats meer voor berouw, hoewel men het onder tranen zoeken zal (vgl. Hebr. 12:17). Omdat Hij zijn Geest intussen heeft gezonden en zendt met en door de verkondiging van het evangelie. Om aan Hem gehoor te geven als op de Pinksterdag.

Horen naar het Woord is het kenmerk van de tijd van de genade, tussen hemelvaart en wederkomst. Wie niet horen wil, moet zien. Wie wel wil horen, zal Hem zien die ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost heeft door zijn bloed – en Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader gemaakt, 1:5 v. Wanneer deze dingen beginnen te geschieden, richt u op en heft uw hoofden omhoog, zegt Jezus, want uw verlossing genaakt.

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

nen aantonen dat de Schrift en ook onze Here Jezus zelf strijd hebben gevoerd tegen het antisamaritanisme van hun dagen, terwijl tegelijkertijd hun afwijzing van het samaritaanse geloof overduidelijk is. En daaruit valt voor ons lering te trekken.

—☆—

Dit bijbelse voorbeeld heeft iets pikants, omdat daarin nu eens niet het christendom maar het jodendom in de beklaagdenbank wordt gezet, dwars tegen de mode van onze dagen in. Ik moet zeggen, dat mij dit wel enige bevrediging schenkt, want ik wanstrouw de christelijke zelfbeschuldiging van deze tijd naar de kant van de Joden toe in hoge mate, omdat zij m.i. deel uitmaakt van de grote identiteitskrisis die de laatste tijd over ons allen is gekomen. Kijk, wanneer christenen persoonlijk zouden opstaan om hun schuld en tekort tegenover de Joden publiek te belijden, dan zou dat grote indruk op mij maken. Maar dat stenen gooien naar kerk en christendom op de toon van een 'wij' waar een 'zij' doorheen en bovenuit klinkt, vind ik irriterend goedkoop en vrijblijvend. Toch wil ik mijn beschuldiging aan het adres van het Jodendom van destijds, dat het zich aan antisamaritanisme is te buiten gegaan, weghouden uit de sfeer van de pikanterie. Ik wil niet schrijven in de geest van: laten wij nu eens lachen om de pot die zo nodig de ketel moet verwijten dat-ie zwart ziet. Nee, gesteld dat ik erin zou slagen de beschuldiging van zoëven waar te maken, dan wil ik dat resultaat onmiddellijk overgieten in de vorm van een *argumentum ad hominem*, dat wil zeggen: in een redenering die het hart van

de mens in het algemeen zoekt, hij zij jood of niet-jood. In deze zin: zien wij nu niet duidelijk dat al die -ismes, anti-dit of anti-dat, ons allemaal bedreigen? In de mate namelijk waarin wij macht hebben over de ander, hetzij wij de meerderheid vormen hetzij door iets anders, in die mate staan wij bloot aan de verzoeking, vleselijk in plaats van Geestelijk te denken en te handelen. Antipapisme, antisemitisme, antisamaritanisme – het zijn voorbeelden van onbesneden machtsdenken, het stellen van vlees tot je arm, zoals de profeet zo kernachtig zegt (Jer. 17:5).

Als je tot dat inzicht gekomen bent, dan verbaas je je niet meer over antisemitisme in de kerkgeschiedenis of over antisamaritanisme in de geschiedenis van het joodse volk, maar dan gaat de verbazing zich verleggen naar de momenten dat het uitbleef. Wie gaf daartoe de kracht, wie gaf daartoe de Geest, vraag je dan.

—☆—

Maar, ik zou iets gaan aantonen. Ik neem mijn uitgangspunt in het Bijbelhoofdstuk 2 Koningen 17, waar het Oude Testament in een soort terugblik (immers na de val van Samaria in het jaar 722 v.Chr.) het uitvoerigst komt te spreken over het noordelijk koninkrijk. Dat gebeurt in de verzen 7-23. Ik wil over dit gedeelte vier opmerkingen maken.

1. Duidelijk brengt de Schrift de verwoesting van Samaria en de deportatie van de tien stammen in verband met de zonde en de afval van het noordelijk koninkrijk. „Dit nu is geschied, omdat de Israëlieten gezondigd hadden tegen de HERE hun God...”, staat er in vs 7. Wanneer later het Nieuwe Testament de val van Jeruzalem in het jaar 70 in verband brengt met de zonde der Joden („...omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt dat God naar u omzag”, Luk. 19:41-44), doet het dus naar de Joden toe hetzelfde als wat eerder vanuit Juda naar de mensen van Samaria toe was gezegd. Of wij deze gevonden lijn nu ook mogen doortrekken naar het heden, in die zin dat wij een oorzakelijk verband kunnen stellen tussen het Joodse ongeloof en 'Auschwitz', durf ik niet te beslissen (welke heilskans heeft Israël dan juist in onze eeuw zo duidelijk verspeeld?), maar ik

vind het wel bevreemdend dat zoveel christenen voor deze gelachtengang zelf zo volstrekt ontoegankelijk zijn – een teken hoe weinig verbondsmatig er in de naoorlogse tijd geprekeerd is. Sloeg de Vrijmaking die zo opkwam voor de verbondswraak, dan toch ergens op?

2) Hoewel er in het noordelijk koninkrijk verscheidene profeten geweest zijn die met de Israëlieten daar gepolemiseerd hebben en hun de komende katastrofe als straf hebben aangekondigd, is het hier in 2 Koningen 17 toch een stem uit Juda die dit geluid komt versterken. Van buitenaf dus. De gedachte dat de kritiek van het Nieuwe Testament op de Joden een intern-joodse aangelegenheid zou zijn, waar niet-joden (maar Lukas dan?) zich maar beter buiten kunnen houden, vindt zelfs in het Oude Testament geen steun. De kritiek uit Juda zal immers door de mensen van Samaria bepaald niet als van binnenuit komend zijn ervaren.

3) Indrukwekkend is de solidariteit waarmee de profeet van 2 Koningen 17 de tien stammen hun schuld onder het oog brengt. „Ook Juda heeft de geboden van de HERE zijn God niet onderhouden, maar gewandeld naar de inzettingen die Israël had ingesteld” (vs 19). Ook Juda.... Ook wij....

4) Uit het vorige punt vloeit de vraag voort waarin de profeet van 2 Koningen 17 dan eigenlijk zijn standpunt koos. In Juda kennelijk niet, daarvoor is de zelfkritiek veel te diepgaand. Niemand immers zaagt uit zichzelf de tak door waarop hij zit. Nee, het archimedisch punt is in dit hoofdstuk slechts aangeduid, en wel in vs 21: het huis van David, beter nog: de belofte aan het huis van David. Vanuit 'David', men kan ook zeggen: vanuit Sion (waar de Davids-belofte in bewaring was gegeven, Psalm 132:17), worden en Israël en Juda beoordeeld. Zoals in het Nieuwe Testament vanuit Christus (in wie 'David' en Sion tezamen komen) en aan de kerk en aan de synagoge de maatstaf wordt aangelegd. Hij is immers het kritische midden, eerst van Israël en ook van de gemeente.

—☆—

Ik kom tot de slotsom dat wij voor onze verhouding met andersgelovigen werkelijk iets kunnen leren van de wijze waarop de Schrift te werk gaat als zij oordeelt over het afwijkende broedervolk van het noordelijk tienstammen-rijk. Er wordt dan

duidelijk een Geestelijk oordeel geveld.

—☆—

Maar zo zijn we nog niet bij de Samaritanen aangeland. Daarvoor moeten wij verder doorlezen in het ouderhavige hoofdstuk. Want behalve dat daarin teruggekeken wordt, gaat de aandacht ook naar de toekomst. Er wordt immers in de verzen 24-41 een kenschetsing geboden van het mengvolk der Samaritanen waarmee Israël voortaan als naaste buur te maken had. Wat zegt nu de Bijbel over hen? Een vaststelling die in dit gedeelte enige malen terugkeert is deze (letterlijk vertaald): „de HERE waren zij vreemde en hun goden waren zij dienende” (vss 33, 41). Dat wil zeggen: zij hadden als mengvolk ook godsdienstig iets tweeslachtigs. Hier gaat de parallel met het Joodse volk toch wel helemaal de mist in, zult u zeggen, want wat je van de Joodse godsdienst ook zeggen kunt, deze tweeslachtigheid is er vreemd aan. Inderdaad.

Maar de tijd heeft niet stil gestaan, want in een latere periode merk je dat het rekening houden met de Here God het bij de Samaritanen toch gewonnen heeft van het dienen van de afgoden. Met een zeker uiterlijk recht konden zij na de ballingschap tot de teruggekeerde Joden zeggen: „Wij zoeken uw God evengoed als gij” (Ezra 4:2). Een deskundige als Emil Schürer spreekt dan ook over hun godsdienst als over een 'puur joods monotheïsme', dat belijdenis deed van de eenheid van God, het gezag van Mozes erkende, de besnijdenis, de sabbat en de feesten van de joodse kalender onderhield en de Penta-teuch als Heilige Schrift had. Hun grootste verschil met de Joden betrof de plaats van Godsverering: de berg Gerizim in plaats van Jeruzalem, maar daar stond weer tegenover dat zij net als de Joden een messias-verwachting hadden (Joh. 4:25). Om kort te gaan: zij stonden de Joden zeer na en verschilden toch hemelsbreed van hen. Zoals

dat ook het geval is tussen de synagoge en de kerk.

Vandaar dat ik zo maar niet af te brengen ben van mijn vergelijking van de Joden met de Samaritanen. Die gaat wel degelijk op en wel in deze zin: de Joden hebben ten opzichte van de Samaritanen voor dezelfde verzoeking gestaan als de christenen ten opzichte van de Joden, om namelijk hun machtspositie te misbruiken en de godsdienstige minderheid in hun midden te verdrukken.

—☆—

De Joden hadden van die verzoeking nog het meest last, toen zij zich onder de Makkabeëen politiek organiseerden en aldus tot behoorlijk grote macht kwamen. Opnieuw ligt hier een parallel met het christendom onder het Constantijnse tijdperk. Het is bekend dat de makkabeese vorst Johannes Hircanus (134-104 v. Chr.) in die joods-politieke bloeitijd niet alleen de stad Samaria maar ook de Samaritaanse tempel op de Gerizim met de grond gelijk heeft gemaakt. Deze laatste is zelfs voor altijd verwoest blijven liggen. Zeker, de Samaritanen zelf waren ook niet zulke gemakkelijke heren, maar juist dat verwoesten van die tempel verraadt het antisamaritanisme aan Joodse zijde.

En trouwens, waren de Joden die door de kerk bemoeilijkt zijn, altijd onschuldig lijdende schapen? Die indruk krijg je wel, als je de tegenwoordige literatuur daarover raadpleegt. Men plakt rustig de foto's van de concentratie-kampen over de hele kerk-geschiedenis heen. Een verzwegen deel van de waarheid is evenwel dat er ook sprake is geweest van provocatie en van uitlatingen die getuigden van diepe verachting voor het evangelie. Daar kan niets aan christelijke zijde mee goed gepraat worden, maar laten wij oppassen voor mythevorming.

—☆—

Antisamaritanisme dus bij het jodendom uit vroeger tijd. Wij

maken daar ook in het evangelie nog kennis mee. Ik denk hier aan het voorval waar Lukas (Luk. 9:51-56) ons bericht van doet, dat Jezus op zijn tocht naar Jeruzalem door een samaritaans dorp vijandig wordt geweerd, waarop de discipelen Jakobus en Johannes reageren met: „Here, wilt Gij dat wij zeggen dat vuur van de hemel zal neerdalen om hen te verteren?” Het is niet moeilijk dit woord te associëren met brandende synagogen (die hadden de Samaritanen ook!) en erger. Omdat het discipelen van de Here Jezus zijn die dit zeggen, denk je hier inderdaad aan antisamaritanisme en antisemitisme tegelijk; het laatste schijnt om zo te zeggen door het eerste heen. Toch zijn Jakobus en Johannes hier nog duidelijk Joodse mensen, die op ongeestelijke wijze positie kiezen in het oude en hun zo vertrouwde konflikt.

Wat is Jezus' reactie hierop? „Doch Hij keerde zich om en bestrafte hen.” De oude Statenvertaling laat hier nog een woord van de Meester op volgen: „...en (Hij) zeide: Gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt. Want de Zoon des mensen is niet gekomen om der mensen zielen te verderven, maar om te behouden.” Het zal tekst-kritisch misschien wel terecht zijn dat deze woorden in latere vertalingen weggelaten zijn, maar wat zijn ze heerlijk! 'Gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt' — daarmee typeert de Heiland elk anti...isme als ongeestelijk, dat wil zeggen: als niet voortkomend uit de Geest van de Vader en de Zoon. Is dit niet het diepste dat èn aan het Joodse antisamaritanisme èn aan het christelijke antisemitisme èn aan het protestantse antipapisme kan worden voorgehouden: 1) dat Jezus het als ongeestelijk doorzien heeft en 2) dat Hij het daarom bestraft heeft? Voor Hem kan die anti-houding niet bestaan.

—☆—

O zeker, de Here Jezus heeft het verschil tussen Joden en Samaritanen wel gezien. En behalve dat Hij het gezien heeft, heeft Hij in dat konflikt ook gekozen. „Het heil is uit de Joden”, zei Hij tegen de Samaritaanse vrouw (Joh. 4:22). En daarmee bevestigde Hij het getuigenis van 2 Koningen 17 en beaamde Hij de Geestelijke strijd van Ezra en Nehemia. Bij alle mildheid van het gesprek met de Samaritaanse — Hij kóós! Hij bracht de nederigheid op om te kiezen, in plaats van hovaardig dat konflikt als kleinmenselijke beuzelarij ter zijde te schuiven. Stellig mag je de Here Jezus daarom zien als een bestrijder

Redaktie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. M. Mulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

van het samaritaanse geloof met z'n zelfgekozen eredienst op de Gerizim (voortzetting van de oude zonde van Jerobeam, de zoon van Nebat!), maar Hij heeft niet aangezet tot het verwoesten van de samaritaanse tempel noch ook tot het in brand steken van hun gebedshuizen, laat staan tot het vermoorden van de Samaritanen zelf.

Integendeel — de Heiland heeft bij onderscheiden gelegenheden de samaritaanse mens als achterswaard naar voren gehaald. Je kunt gerust zeggen dat Jezus, het klimaat van haat tussen Joden en Samaritanen proevend, als Jood met de Samaritanen in de weer is geweest en dat Hij ze telkens onder het joodse vooroordeel vandaan heeft gehaald. En ook dit behelst een boodschap voor ons, want hoe menig Jood is in onze wereld niet een barmhartige Samaritaan?

Ik kom tot de slotsom dat wij bij onze Heiland moeten zijn om van Hem te leren Geestelijk om te gaan met geloofsverschillen.

De tijden vervuld

waar de wet naar verwees
waar de profeten op hoopten
woordelijk werd het vlees
de hemel heeft zich ontsloten

nu zijn de tijden vervuld
de toekomst is opengesprongen
het grote geheim is onthuld
het heil dat de engelen bezongen

geweken is de duisternis
de ware Adam is geboren
in 't kind dat in de kribbe ligt
heeft God ons uitverkoren

Jezus Gods eeuwenoude droom
de mens die feilloos op Hem lijkt
hij overstelt ons met sjaloorn
wij zijn een koning rijk.

Hans Bouma

(Uit: Kom ons te boven)

ADRES REDAKTIE:

Met ingang van 1 december is het nieuwe adres van de redaktie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15 — 8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476.

Berichten voor de rubriek „Kerknieuws” en „Nieuws uit breder kring” te zenden naar:

de heer M. J. F. v. d. Wal,
Brugakker 60-17 — 3704 RA Zeist.

De komeet van Halley (2)

Hoe ziet de HK er eigenlijk uit? Wanneer deze in december voor het blote oog zichtbaar wordt, gaat hij het sterrenbeeld Akwarius binnen, als een vrij onopvallende, diffuse staartster. In tegenstelling tot de schitterende verschijningen in 1835 en 1910 zal de HK ditmaal op grote afstand voorbijgaan: de minimale afstanden op eind november en midden april zullen 40 miljoen mijlen bedragen. Wanneer de HK door de zon gaat is hij voor ons onzichtbaar, wijl aan de andere kant van de aarde. Bovendien is er, door de grote buitenverlichtingen in de beschaafde landen, zoveel overmatig licht in de atmosfeer gemorst, dat de waarneming ernstig gehinderd wordt. In Australië zal men een veel beter zicht hebben.

In ons land zal de komeet het best zichtbaar zijn: tussen 22 dec. en 5 jan. laag in het zuidwesten, rechts van Akwarius, vrijwel recht boven de heldere Jupiter. De wassende maan kan hinder geven. Verder zal HK te zien zijn tussen 5 jan. en 20 jan. 1986, nu tussen zuidwest en west, laag aan de avondhemel. Wanneer HK terugkomt van de zon, gaat hij opnieuw door ons blikveld en wel van 21 april tot 15 mei. Hij moet dan zichtbaar zijn vanaf zuid tot zuid-zuidwest, laag aan de horizon. In alle gevallen is de staart schuin omhoog gericht (van de zon af) en na midden mei verdwijnt HK weer tot ongeveer 2062. Maar daar kunnen we niet op wachten.

—o—

Wie de komeet met het blote oog, of veel beter: met een goede kijker, bestudeert, zal kunnen verifiëren wat de waarnemingen uit het verleden aan realisme en fantasie hebben opgeleverd. Want die waarnemingen liepen zo ver uiteen, dat niemand weet waar hij aan toe is. Bovendien, waar de omlooptijd van HK vrijwel een mensenleven duurt, zijn er maar weinigen onder ons, die in 1910 de komeet bewust hebben waargenomen en zich de vorm herinneren.

Het Chinese bericht over een „broomstar”, een ster met iets als een stalbezem achter zich aan, ligt niet ver van de fotografische waarheid.

Het Tapijt van Bayeux geeft HK's verschijning in 1066 weer. Het tekende de komeet als een lange steel, met aan een uiteinde een soort hark met acht tanden en aan het andere uiteinde iets als een dekzwabber. Het is fantasie, geborduurd 5-10 jaar na de verschijning.

De komeet van 1145, door de monnik getekend, bestaat uit een ster in een cirkel, waarvan

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

naar rechts 4 golvende linten uitstralen.

In 1304 voltooidde de kunstenaar Giotto di Bondone zijn fresco's naar het leven van Jezus, in de kerk van Padua. Hij gaf de door hem in 1301 waargenomen HK weer... als de ster van Bethlehem! Staande boven de stal, waarvoor de Oosterse wijzen knielen, is de ster een lichtgevende bol, die een uitlopende staart achter zich sleept. Deze afbeelding komt de foto van 1910 verrassend nabij.

Albrecht Dürer daarentegen (1471-1528) gaf in zijn houtsnede „Melancholia” de komeet wel erg mooi, maar weinig realistisch weer. Hij heeft de HK dan ook nimmer in zijn leven gezien.

In 1576, dat is tussen twee verschijningen in, schreef Leonard Digges: „Kometen brengen verandering in de hemel, wijzen op aardbevingen, hongersnood en rampen voor mens en dier”. Hij illustreerde dit door tempelgevels te laten omvallen. Zijn komeet is een enorme licht-cilinder, die als in 837 de halve hemel bedekt.

In een boek van Johann Helvelius (1668) staan acht schetsen van diverse kometen getekend, waaronder HK. Het lijken fantasieën, hoewel de vorm niet gek is.

Naar aanleiding van de verschijning in 1835 hebben goudsmeden kostbare sieraden als hangers en broches nagelaten, die alle de schitterende HK van dat jaar nabootsten. U kunt ze in musea bewonderen. Erger werd het in 1910, toen de HK — per saldo een geschapen hemellichaam — gebruikt werd voor platvloers vermaak, volksmuziek

en reclame. Onze eigenste Philips maakte een reclametekening: een gloeilamp met een lange nasleep. Een koffiebrander adverteerde met fijne koffie met een lange nasmaak. En zo voort.

De tekening van Otto Struve in 1835 is al genoemd: nauwkeurig als een fotografie en gelijkend op wat de foto's van 1910 brachten.

De foto's uit 1910 zullen u wel bekend zijn: de komeet is daar een heldere peervormige lichtbron, die in een donker worden de staart uitloopt, in welke staart diverse lichtpuntjes, wellicht uitgestoten delen, worden gezien. Wie deze omschrijving te omslachtig vindt neme een verse preistronk en bezie deze van de bodem af.

—o—

En wat weten we nu eigenlijk van kometen af? Aristoteles leraarde in de 4e eeuw v.C., dat een komeet een langzaam verbrandende gasbel is, binnen onze dampkring. Daar zat wat waars en wat onwaars in. Toch hield zijn theorie het duizend jaar uit.

In 1577 stelde de Deense astronoom Tycho Brahe vast, dat de afstand tot een komeet veel verder dan de maan is en dat kometen buiten onze dampkring zweven. Hier begon de wetenschappelijke studie.

In 1607 wist de Duitser Johann Kepler, dat kometen zich in elliptische banen bewegen, dat hun gloed door weerkaatst zonlicht ontstaat en dat ze konden versnellen en vertragen. Hij zag de HK op 27 oktober van dat jaar. Achteraf weten we dat de „gloed” in de staart inderdaad weerkaatst zonlicht is in de stofdeeltjes — maar dat de geladen gasdeeltjes zelf licht geven. Ook dat vertraging en versnelling gezichtsbedrog is, samenhangend met de elliptische weg.

De Engelse Isaac Newton voegde na waarneming in 1682 zijn eigen inzichten hier aan toe. Hij wist dat er zeer veel kometen bestaan, dat ze alle elliptische omwentelingen maken en regelmatig terugkeren. Hij rekende af met de geldende mening, dat kometen parabolische banen konden hebben.

Het was de Engelsman Edmond Halley (1656-1742) die in 1682 naast Newton de HK bestudeerde, de laatste er zelfs voor interesseerde! Deze vergeleek de waarnemingen van Apianus (1531) en die van Kepler (1609) met zijn eigen waarnemingen. Zo kwam hij tot de conclusie

dat deze drie kometen dezelfde waren en dat deze elke 76 jaar terugkwam. Toen hij de terugkomst in 1759 voorspelde was de mensheid van zijn bijgelovige vrees verlost en de komeet naar Halley genoemd. Hier was een stukje schepping onderworpen.

—o—

Een komeet bestaat uit een vaste kern, gevolgd door een staart van brokstukken, grotere en kleinere deeltjes, tot stofjes van 1/40.000 millimeter doorsnede toe. De delen zijn door de zon van de kern afgestoten, maar blijven meevliegen, nadat ze als raketten snelheid aan de komeet hebben toegevoegd. De staart is meestal een diffuus-efen lichte strook, geleidelijk afnemend in sterkte. In 1910 werd vastgesteld, dat die staart een blauwachtige kleur kan hebben (van geladen gasdeeltjes) en een geelwitte kleur (van weerkaatst zonlicht op stof). Beide kleuren komen bij HK voor. De staart kan vele mijlen lang zijn; toch is de kern van HK maar 3 mijl breed.

Tot 1950 achtte men die staart een „vliegende zandbank”. In dat jaar stelde echter Fred Whipple (Harvard Observatorium) vast, dat we beter van een sneeuw- of ijsbal kunnen spreken: de staart bestaat uit vuil ruimte-ijs. Bij de tocht naar de zon smelt hier en daar de oppervlakte en breekt, mede door interne spanningen, een brok los; zulke uitbarstingen zijn herhaaldelijk waargenomen, ook bij HK. Naar aanleiding van zijn laatste 3 verschijningen vermoedt men zelfs dat de HK zijn einde nadert.

De Nederlandse astronoom, prof. dr J. H. Oord (geb. 1900) die, een halve eeuw aan de Leidse sterrenwacht verbonden, promotor was van de telescopen van Dwingelo en Westerbork, bestudeerde niet alleen de herkomst van kometen maar ook bijzonder de Melkweg.

Alle 19 door hem bestudeerde kometen komen, zegt hij, van eenzelfde „shell” (bom, ontploffing, uitbarsting). Deze shell is gericht op de zon. Daarom zijn alle kometen, evenals de planeten, gericht op de zon, worden erdoor aangetrokken en afgestoten. Passerende sterren kunnen, door afbrokkeling, nieuwe kometen doen ontstaan. Ze zijn alle delen van ons zonnestelsel, mogelijk restanten van het ontstaan van de zon; ze zijn ver van ons verwijderd en bestaan uit opeenhopingen van vuil kosmisch ijs. Een kern kan 25 mijl breed zijn, een staart soms 200.000 mijl lang. (slot volgt)

Leo de Grote

KERSTPREEK

Leo I (de Grote) was paus van 440 tot 461. Tijdens zijn pontificaat vond de theologisch-historisch en kerkelijk-politiek belangrijke strijd over het juiste begrip van de beide naturen van Christus plaats. Deze strijd werd op het Concilie van Chalcedon in 451 beëdigd. Geheel in de geest van het concilie is de volgende preek over de geboorte van Jezus en zijn aardse leven.

Laat ons juichen, want heden is ons de Heiland geboren! Er mag immers geen droefheid ontstaan waar het leven zelf ter wereld komt, dat de vrees voor de dood wegneemt en ons door de belofte van eeuwig leven met vreugde vervult. Niemand wordt van de deelneming aan dit jubelfeest uitgesloten, allen hebben dezelfde reden om in feestelijke stemming te zijn. Want omdat onze Heer die de zonde en de dood vernietigd heeft, niemand vindt die zonder schuld is, komt Hij om ons allen te bevrijden. Laat de heilige juichen omdat hij de zegepalm bijna verworven heeft. Laat de zondaar juichen omdat vergeving voor hem in het verschiet ligt. Laat de heiden nieuwe moed vatten omdat het leven hem wacht! Want toen de tijd aanbrak die door de ondoordringelijke diepte van het goddelijk raadsbesluit was vastgesteld, nam de Zoon van God de natuur van het mensengeslacht aan dat weer met zijn Schepper moest worden verzoend, opdat de duivel die de dood in de wereld bracht, juist door de menselijke natuur die hij overwonnen had, weer overwonnen zou worden. Deze strijd die voor ons werd geleverd, werd volgens het verheven en bewonderenswaardige principe van de gelijkheid gevoerd, doordat de almachtige Heer de woedende vijand niet in zijn majesteit maar in onze laagheid tegemoetreedt. Hij stelt tegenover hem hetzelfde lichaam en dezelfde natuur die zoals de onze wel sterfelijk maar vrij van zonde is. Op zijn geboorte is niet van toepassing wat over de geboorte van alle geschreven staat: 'Kan een mens ooit rein, het kind van een vrouw ooit rechtvaardig zijn?' (Job 15, 14). Op deze geboorte die haars gelijke niet heeft, rust geen enkele smet. Van de be-

geerte van het vlees en van enige schuld door de wet van de zonde is hier helemaal geen sprake. Een koninklijke maagd uit de stam van David werd uitverkoren om de heilige vrucht in zich op te nemen en de Zoon van God en van de mensen eerst in de geest en dan in haar schoot te ontvangen.

Zo is dus Gods Woord, God, de Zoon van God, die in het begin bij God was, door wie alles geschapen is en zonder wie niets geschapen werd, mens geworden om de mensen van de eeuwige dood te verlossen. Daarbij is Hij zonder afbreuk aan zijn majesteit te doen zó tot het aannemen van onze laagheid afgedaald dat Hij de echte gedaante van een slaaf verbond met die waarin Hij aan God de Vader gelijk is. Hij bleef wat hij was, en nam aan wat Hij niet was. Hij is zo neergedaald dat hij beide naturen zo met elkaar verenigde dat de verheffing van de lage natuur deze natuur niet (in de goddelijke) deed opgaan en dat ook het aannemen van de lage natuur geen afbreuk

aan de hogere deed. Doordat dus de eigen aard van beide naturen bewaard blijft en zich tot een en dezelfde persoon verenigt, bekleedt de majesteit zich met laagheid, de sterkte met zwakte, de eeuwigheid met sterfelijkheid. En om de schuld van onze staat van zonde weg te nemen heeft de onkwetsbare natuur zich verenigd met de natuur die tot lijden in staat is, en zo zijn ware God en eche mens tot de eenheid van de Heer verbonden.

Daardoor moest – zoals dit met onze verlossing strookte – een en dezelfde 'middelaar tussen God en mensen' (1 Tim. 2, 5) enerzijds kunnen sterven en anderzijds kunnen verrijzen. Redelijkerwijs berokkende de geboorte van het heil aan de maagdelijke reinheid geen enkele schade, want het verschijnen van de waarheid was een bescherming van de kuisheid. Een geboorte was door (onze Heiland) in zijn mensheid aan ons gelijk en in zijn godheid boven ons verheven moest zijn, betaamde Christus 'Gods kracht en wijsheid' (1 Kor. 1, 24). Als Hij geen ware God zou zijn, zou Hij geen verlossing brengen. Als Hij geen echt mens zou zijn, zou Hij ons geen voorbeeld geven. Daarom wordt ook door de jubelende engelen bij de geboorte van Christus gezongen: 'Eer aan God in den hoge'. Daarom wordt ook vrees beloofd 'aan de mensen op aarde in wie Hij welbehagen heeft' (Lc. 2, 14). Ziet toch hoe

*Een kerstpreek van
15 eeuwen geleden, anders
van toon en taalgebruik,
maar in de lijn van het
belijden van de Kerk.
Sterk blijkt in dit stuk de
Geest van het Concilie van
Chalcedon, in 451.
In de toekomst hoop ik;
mede aan de hand van deze
preek, daarover nog meer
te schrijven.*

P. J. van Kampen

het hemelse Jeruzalem uit alle volken der aarde gesticht wordt. Hoezeer moet de menselijke laagheid zich over dit onbeschrijflijke werk van goddelijke liefde verhogen als de heilige engelen daarover al in zulk een jubel uitbreken!

Laat ons dus God de Vader door zijn Zoon in de Heilige Geest danken! Hij heeft zich immers om wille van zijn overvloed en barmhartigheid waarmee hij ons liefhad, over ons ontfermd, en hoewel wij dood waren door onze zonden, heeft Hij ons met Christus ten leven gewekt' (Ef. 2, 5), opdat wij in Hem een nieuw schepsel zouden worden. Laten wij de oude mens met alles wat hij doet, afleggen en aan de werken van het vlees verzaaken, nadat wij aan de menswording van Christus deelachtig werden. Christen, besef je waardigheid! Verval door ontaarde zeden niet in de oude laagheid, nadat ge aan de goddelijke natuur deelachtig zijn geworden! Bedenk van welk hoofd, van welk lichaam ge een ledemaat zijt! Roep u voor de geest dat gij aan de macht van de duisternis ontruikt en in het lichtend Rijk Gods zijt overgegaan! Door het sacrament van de doop werdt gij een tempel van de Heilige Geest. Verdrijf door slechte daden een zo hoge gast niet uit uw hart! Onderwerp u niet opnieuw aan de slavernij van de satan! Het bloed van Christus is immers uw koopprijs. Hij die u in barmhartigheid verlost heeft en met de Vader en de Heilige Geest in eeuwigheid heerst, zal u in waarheid oordelen.

De herders

*Omdat eenvoudigen verstaan
Wat door geen ingewikkeld zoeken
Noch lezen in geleerde boeken
Begrepen wordt of nagegaan,*

*Zijn herders toen in Uwen stal
Geknielt en hebben U aanbeden.
Dit is tweeduizend jaar geleden
en nog weet elk het overal.*

*Geen mens heeft ooit hun naam gemeld,
De rest van hun onschuldig leven
Is door geen wetenschap beschreven,
Wordt slechts aan kinderen verteld.*

Anton van Duinkerken
(Uit: Verzen op Kerstmis)

EUTHANASIE

DOOR
J. MEULINK / ENSCHEDE

Staatscommissie Euthanasie

Met de verschijning van het rapport van de Staatscommissie Euthanasie is de vraag of euthanasie al dan niet wettelijk toegestaan moet worden, in een beslissend stadium gekomen. Wanneer de wetgever dit rapport volgt, zal de mogelijkheid om euthanasie te plegen zonder met de wet in strijd te komen realiteit geworden zijn.

Een dergelijke ontwikkeling tekende zich al jaren af.

Het was te verwachten, dat het ontbreken van eerbied voor het ontluikende leven gevolgd zou worden door gebrek aan eerbied voor het ontluisterde leven. Toen de wetgever de mogelijkheden voor het plegen van abortus sterk vergrootte, lag het voor de hand, dat men ook zou gaan streven naar een legalisering van euthanasie.

Een herziening van de wettelijke regeling is ook daarom niet onbegrijpelijk, omdat er in de laatste jaren grote onduidelijkheid ontstaan was over de reikwijdte van art. 293 Sr. „Hij die een ander op zijn uitdrukkelijk en ernstig verlangen van het leven berooft wordt gestraft met gevangenis van ten hoogste 12 jaren.”

Euthanasie werd steeds vaker en vrijmoediger in praktijk gebracht en de rechter volgde aarzeland deze ontwikkeling.

Veel opschudding veroorzaakte het proces tegen een vrouwelijke arts, die een eind maakte aan het leven van haar oude, ongeneeslijk zieke, veel pijn lijdende moeder, die zelf haar dochter om levensbeëindiging gevraagd had. De rechtbank legde haar slechts een symbolische straf op.

De rechtbank van Rotterdam verklaarde euthanasie niet strafbaar, indien aan bepaalde voorwaarden voldaan was. Bij sommige vonnissen werden rechtvaardigingsgronden voor euthanasie aanvaard, bij andere vonnissen werd niet meer dan een symbolische straf opgelegd.

De gewenste duidelijkheid en rechtszekerheid gaat steeds meer ontbreken.

Geen wonder, dat van vele kanten op wetswijziging werd aangedrongen.

Euthanasie — geen modern verschijnsel

Nu is euthanasie niet een typisch verschijnsel van deze tijd. Ook vroeger kwam het veel voor. In Azië gebeurde het, dat ongeneeslijk zieken zich moesten ophangen. Bij de Eskimo's moesten bejaarde Eskimo's in een ijshut gaan zitten en daar sterven. Ook bij onze germaanse voorouders werden wel zieken ter dood gebracht.

Ook nu nog komen dergelijke gebruiken bij sommige indianenstammen voor.

Zelf heb ik meegemaakt, dat bij een pas ontdekte indianenstam, levend op de grens van Suriname en Brazilië, een oude zieke vrouw in een hangmat in een boom achtergelaten was, opdat ze daar zou sterven. Ze had geen nut meer voor de gemeenschap en deze in-

dianen hadden een groot tekort aan voedsel. Daarom werd aan het leven van de vrouw een eind gemaakt.

Wij hebben haar nog net bijtijds vrij kunnen krijgen en haar naar het ziekenhuis in Paramaribo laten brengen. Overigens bleek deze vrouw helemaal niet gelukkig te zijn met onze tussenkomst.

Bij deze indianen kwam abortus ook veelvuldig voor wegens hun voedselgebrek. Ook in de literatuur is doden uit medelijden een bekend thema.

Thomas More heeft in feite in zijn boek Utopia, verschenen in 1538, zij het in bedekte termen, een pleidooi voor euthanasie gevoerd. Dat heeft niet verhinderd, dat hij later heilig werd verklaard.

Wat verstaan we onder euthanasie?

De in oktober 1982 ingestelde staatscommissie heeft een breed opgezette studie aan het vraagsuk van de euthanasie gewijd. Ze heeft haar taak zeer zorgvuldig uitgevoerd. Het resultaat is een 360 blz. tellend rapport met daarnaast nog een rechtsvergelijkend onderzoek en een verslag van de hoorzittingen. De staatscommissie omschrijft euthanasie als een opzettelijk levensbeëindigend handelen door een ander dan de betrokkene, op diens verzoek.

De commissie verwierp, terecht, dat de arts, die op verzoek het leven van een duurzaam lijdende patiënt beëindigt, niet onder art. 293 Sr. zou vallen.

Dit artikel is wel terdege ook op de geneeskundige van toepassing, die tot euthanasie overgaat.

Het valt op, dat de commissie een vrij beperkte omschrijving van euthanasie geeft. Euthanasie wordt beperkt tot de zogenaamde actieve euthanasie.

Vaak wordt onderscheid gemaakt tussen de actieve en de passieve euthanasie. Bij de actieve wordt het leven van de patiënt doelbewust beëindigd. Bij de passieve gaat het om het beëindigen van de strijd tegen de dood door het nalaten van verdere medische behandeling.

Ook de indirecte euthanasie, waarbij de handeling primair gericht is op het verzachten van het lijden van de betrokkene maar als neveneffect daarvan aanvaard wordt, dat het leven van de patiënt verkort wordt, valt niet onder de omschrijving van de commissie.

Voorwaarden voor straffeloosheid

De staatscommissie is van oordeel, dat levensbeëindiging alleen straffeloos kan geschieden indien aan de volgende voorwaarden voldaan is:

1. de patiënt moet om levensbeëindiging verzocht hebben.
2. de patiënt moet in een uitzichtloze situatie verkeren.
3. de levensbeëindiging dient te geschieden door een geneeskundige.
4. in het kader van zorgvuldig medisch handelen.

De patiënt kan ook schriftelijk een verzoek om levensbeëindiging indienen. Dat schriftelijk verzoek krijgt echter pas betekenis, wanneer de patiënt niet meer in staat is zijn wil te uiten.

De uitzichtloze noodsituatie, die niet nader ingevuld wordt, kan zowel door geestelijk als lichamelijk lijden veroorzaakt worden.

Vier van de ondertekenaars van het rapport der staatscommissie achtten de eis van uitzichtloze noodsituatie onvoldoende. Volgens hen moet er aan toegevoegd worden, dat het overlijden van de betrokkene onafwendbaar aanstaande is.

Deze beperking is van grote betekenis. Immers de euthanasie wordt door deze voorwaarde sterk beperkt. Het is dan ook wat vreemd, dat deze vier commissieleden, onder wie de voorzitter mr. H. J. M. Jeukens, toch het rapport ondertekend hebben.

Overigens wil de commissie als uitzondering ook toestaan het opzettelijk beëindigen van het leven van een patiënt, die onomkeerbaar het bewustzijn verloren heeft.

Minderheidsnota

Twee leden van de commissie, de hoogleraren W. C. M. Klein en W. Nieboer, wijzen het voorstel van de staatscommissie om in de wet een rechtvaardigingsgrond op te nemen voor levensbeëindiging af.

Zij zijn van mening, dat wij in ons land niet moeten overgaan tot enige vorm van rechtvaardiging van (hulp bij) actieve levensbeëindiging op grond van de toestand van de betrokkene, al dan niet resulterend in een verzoek. Mensen moeten halt houden voor de drempel naar (hulp bij) actieve directe levensbeëindiging, omdat overschrijden ervan in betekenis ver uitgaat boven het oplossen van schrijnende problemen rondom het levenseinde. Ook deze commissieleden zien de problemen, maar naar hun overtuiging gaat de oplossing, die de commissie aandragt te ver mee met een voortgaande evaluatie van de innerlijke waarde van het leven. Uit deze minderheidsnota blijkt, dat men een breed onderzoek heeft ingesteld naar de wetgeving in andere landen. Dit brengt hen tot de conclusie, dat geen enkel land ter wereld een wettelijke rechtvaardigende sraffuitsluitingsgrond voor doden op verzoek in een noodsituatie kent en in geen enkel land serieus overwogen wordt hierin wijziging te brengen. In het Europese Parlement is onlangs nog een motie ten gunste van „actieve euthanasie” verworpen.

Reacties op het rapport

Op dit rapport van de staatscommissie euthanasie zijn veel commentaren gekomen.

Kerstdrukte

't Is Kerstfeest hier, en Kerstfeest daar.
Maar nu is alles voor elkaar.
'k Zak in mijn stoel ver onderuit.
- O, heeft die zieke al wel fruit? -

't Is Kerstfeest hier, en Kerstfeest daar.
Ik rende en ik draafde maar.
Nu een muziekje, maar wel zacht,
En alsjeblijft geen „Stille Nacht”.

't Is Kerstfeest hier, en Kerstfeest daar.
Op 't echte Kerstfeest ben ik klaar.
Dat is voor mijn gezin en mij,
Daar horen dus geen vreemden bij.

Had eens Maria zo gedacht,
Dan waren herders in die nacht
Nooit neergeknield bij onze Heer.
Ach, waarom denk ik dat nu weer?

Kom, ik moet nodig uit die stoel,
Ik krijg zo'n naar beklemd gevoel.
Als Jezus deze nacht eens kwam...
Hij stuurt niet eerst een telegram.

Hij hoopt dat ik Hem steeds verwacht,
Maar 'k heb er weinig aan gedacht.
Nog is het tijd, stil kniel ik neer,
Mijn Jezus, o kom spoedig weer!

Johanna W. van Eelen
(Uit: Schuilen aan Zijn hart)

Instemmende en kritische. Ook hier bleek weer, dat over ethische kwesties als euthanasie zeer uiteenlopend gedacht wordt. Dat is o.m. gebleken in een commissie benoemd door de Raad van Kerken en het CIO (interkerkelijk contact in overheidszaken). Er was geen enkele mogelijkheid om tot een gemeenschappelijk standpunt te komen.

Triest is het om te ervaren, dat met name de Geref. Kerken en de Ned. Herv. Kerk meegaan met een devaluatie van het leven. Dit was al uitgekomen in het rapport „Euthanasie en pastoraat”. In deze door de synode van de Geref. Kerken ingestelde werkgroep namen ook enkele hervormden als adviseur deel.

In dit rapport lezen we, dat de beslissing het eigen leven te (laten) beëindigen onder bepaalde voorwaarden in het licht van het geloof niet onverantwoord behoeft te zijn. Als argument wordt o.m. aangevoerd, dat we herhaaldelijk beslissingen nemen ten aanzien van eigen en andersmans leven. Dat doe je bijvoorbeeld bij gezinsplanning. Eigenlijk zijn we voortdurend bezig over ons leven te beschikken. Waarom zou deze verantwoordelijkheid verdwijnen als het gaat om euthanasie?

Het valt dan ook niet te verwonderen, dat met name van gereformeerde zijde opgemerkt werd, dat het rapport van de staatscommissie een „heel begaanbare weg” aanwijst. Van rooms-katholieke zijde daarentegen werd het

voorstel van de commissie onaanvaardbaar genoemd.

Het „progressieve” dagblad 'Trouw' wees erop, dat het medisch kunnen een grote vlucht heeft genomen en thans vraagt om menselijke beslissingen waar vroeger de natuur de wet voorschreef. Waar vroeger de longontsteking als een „zeggen voor een bejaarde” kon worden beschouwd, is het menselijk vernuft er thans de oorzaak van dat veel terminale patiënten deze natuurlijke uitweg niet meer geboden wordt. Daardoor kunnen uitzichtloze situaties ontstaan, die voor de patiënt en zijn omgeving onwaardige trekken kunnen aannemen.

Terecht noemde prof. Runia dit in 'Centraal Weekblad' een merkwaardige redenering. Ze doen net alsof er vroeger geen uitzichtloze situaties waren. Die zijn er altijd geweest. Ethiek schijnt haar eigen normatief karakter te verliezen en bepaald te worden door de ontwikkelingen van de medische wetenschap.

Prof. Runia besluit zijn artikel met de opmerking: „Ik vrees dat we hard op weg zijn om straks de actieve euthanasie te legaliseren en dat, althans in de publieke opinie, het gereformeerde rapport, dat 'maar' een discussiestuk was, mee gaat functioneren als één van de breekijzers die de gesloten deur moet forceren.”

Uit de opmerkingen van prof. Runia blijkt, dat hij in elk geval niet de visie van het rapport der staatscommissie deelt.

Politiek ligt de zaak ook verdeeld. PvdA en VVD zijn voorstanders van legalisering van euthanasie. CDA en de kleinere christelijke partijen hebben zich tegen verklaard. Het valt te hopen, dat het CDA geen gehoor gaat geven aan de geluiden, die van hervormde en gereformeerde zijde tot haar komen.

Mijzelf zou het niet verbazen, dat men zal trachten een compromis te bereiken met als uitgangspunt de uitspraak van de meerderheid der staatscommissie met de toevoeging, dat euthanasie slechts geoorloofd is wanneer het „overlijden onafwendbaar aanstaande is.”

Euthanasie in strijd met art. 2 van het verdrag tot bescherming van de mens

Een niet onbelangrijk punt is de vraag, of de opheffing van de strafbaarheid van euthanasie wel blijft binnen de grenzen van art. 2 van het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Dit artikel begint met de uitspraak: het recht van een ieder op het leven wordt beschermd door de wet. De commissie zelf is van mening, dat het geoorloofd is die strafbaarheid te beperken, maar wijst er al op, dat de wetgever grote voorzichtigheid moet betrachten.

Met de minderheidsnota ben ik van oordeel, dat opheffing van de strafbaarheid van euthanasie zich niet verdraagt met art. 2.

In de minderheidsnota wordt hiervoor verwezen naar de „Recommendation 779 on the rights of the sick and dying”, aangenomen door de parlementaire assemblée van de Raad van Europa op 29 januari 1976.

In deze aanbeveling wordt niet gesproken over de toelaatbaarheid van euthanasie, maar van het nalaten van buitengewone maatregelen, die het stervensproces verlenen in het geval van patiënten wier leven niet te redden valt. Uitdrukkelijk wordt echter gesteld, dat de arts wel alles moet doen om het lijden te verzachten, maar dat

hij niet het recht heeft opzettelijk de natuurlijke dood te bespoedigen.

Gezien de wetgeving van de deelnemende Europese landen viel ook niet anders te verwachten.

De patiënt moet om levensbeëindiging verzocht hebben

Een belangrijke stelling van de staatscommissie is wel, dat de patiënt zelf om euthanasie moet vragen. Dat verzoek van de patiënt staat centraal in verband met het zelfbeschikkingsrecht, dat men de mens toekent. Juist hiervoor wordt echter geen bruikbare oplossing aangedragen.

De patiënt, die zich in een uitzichtloze situatie bevindt, is meestal niet meer in staat zelfstandig een beslissing te nemen.

Wie zal bepalen dat het verlangen naar de dood duurzaam is.

Vaak is het verlangen naar de dood niet blijvend. Soms ook is het meer een schreeuw om hulp. Men is erg eenzaam, voelt zich verlaten of vindt, dat de pijn onvoldoende bestreden wordt. Dikwijls wil men dus niet anders zeggen dan dat men zo niet verder wil leven.

Het is evenzeer onmogelijk hiervoor een verklaring te gebruiken, die lang tevoren in een geheel andere situatie afgelegd is. Hoe weet men, dat de patiënt later nog dezelfde mening toegedaan is.

Ook de staatscommissie moet toegeven, dat het risico er is, dat de opsteller van de verklaring op het moment van uitvoering er niet meer achter staat.

De patiënt moet in een uitzichtloze noodsituatie verkeren

Met de term „uitzichtloze noodsituatie” wil de staatscommissie tot uitdrukking brengen dat de nood waarin de betrokkene verkeert zodanig is dat levensbeëindiging onontkoombaar is.

De noodsituatie staat in het rapport centraal, maar dit begrip is juridisch onbruikbaar, omdat het door individuele normen bepaald is.

In feite zal het afhangen van de inschatting van de arts.

Vier commissieleden zagen het gevaar in, dat het begrip noodsituatie op deze manier steeds verder zou worden uitgehold. Daarom willen zij dat er aan toegevoegd zou worden, dat het overlijden van de patiënt onafwendbaar aanstaande moet zijn voordat men tot de dodelijke handeling overgaat. Hoewel deze toevoeging enige beperking van de euthanasiemogelijkheden geeft, is ook deze voorwaarde juridisch onvoldoende bepaald. Wie bepaalt, dat de patiënt in de stervensfase verkeert? De praktijk zal zijn, dat elke arts daar weer anders over oordeelt. Bovendien moet bedacht worden, dat lichamelijk en geestelijk lijden het vrijwel onmogelijk maken om een evenwichtig besluit te nemen. Praktisch zal de patiënt afhankelijk zijn van de deskundige die ook niet altijd de situatie goed kan beoordelen.

Ook manipulatie vanuit de omgeving is niet te voorkomen.

De ethische fundering van de staatscommissie

Het vraagstuk van de euthanasie is primair een etisch vraagstuk, zoals terecht in de minderheidsnota werd opgemerkt.

Juist op dit punt heeft de staatscommissie, die overigens zulk gedegen werk leverde,

zich met een jantje van leiden afgemaakt. De commissie verklaart, dat er in Nederland zeer uiteenlopende opvattingen bestaan, die teruggevoerd kunnen worden op verschillende ethische levensbeschouwelijke en godsdienstige achtergronden.

De commissie vraagt zich dan af wat de taak van de wetgever moet zijn bij deze pluriformiteit van opvattingen en welke belangenafweging voor de wetgeving relevant is.

Onder het vaak naar voren gebrachte argument van het zelfbeschikkingsrecht van de mens verstaat de commissie in het licht van de in de rechtsontwikkeling waarneembare tendens om de mens waar mogelijk vrij te laten om naar eigen verantwoordelijkheid te beslissen. Deze tendens is merkbaar en verklaarbaar in de gevallen, waarin de morele consensus welke aan de strafbepaling ten grondslag ligt, verzwakt en soms verdwijnt. Dat is in casu het geval.

Daarnaast heeft de wetgever de plicht het leven van de burger te beschermen.

De wetgever zal dus moeten afwegen of en in hoever opheffing van de strafbaarheid van euthanasie blijft binnen de grenzen van deze verplichting.

De commissie vraagt zich helemaal niet af, of de overheid ook nog een eigen morele verantwoordelijkheid heeft. Moet de overheid als er geen morele overeenstemming over de strafbaarheid bestaat, de zaak maar vrij laten?

Terecht wordt in de minderheidsnota de vraag gesteld waar de vrijheid van de burger ophoudt en waar de plicht van de wetgever begint.

Hoe ernstiger de materie en hoe meer de beschermingstaak van de overheid in het geding is des te eerder komt er een grens aan de vrijheid van de burger.

De staatscommissie pleit in feite voor een wetwijziging ten gunste van euthanasie wegens de pluriformiteit van ethische opvattingen.

Alleen God beschikt over ons leven

Hoe moeten wij nu tegenover euthanasie staan?

Wanneer men dit vraagstuk alleen gevoelsmatig benadert, zal men geneigd zijn euthanasie in bepaalde omstandigheden goed te keuren. Men maakt immers een einde aan het leven van een totaal ontluisterd mens, aan het lijden van een naaste. Pure naastenliefde. De arts, die haar moeder doodde, zal dit wel gedaan hebben gedreven door helpende liefde. Ze kon het lijden van haar moeder niet langer aanzien.

Als men zijn gevoel tot norm stelt, blijft de vraag hoe ver men dan gaan mag. Mag men zwakzinnigen door euthanasie aan hun eind helpen?

Wie zal hier het laatste woord spreken?

Het is duidelijk, dat we op bijbels standpunt dit vraagstuk toch anders zullen moeten benaderen. Een dier, dat ligt te lijden krijgt een „genadeschot”, maar met een mens, die geschapen is naar het beeld van zijn Schepper mag men niet op deze wijze behandelen.

Wij mensen mogen hier niet zelf de norm stellen en wij mogen deze evenmin ontleenen aan onze gevoelens, al zijn dat gevoelens van liefde.

Christelijke naastenliefde is een liefde, die zich laat binden aan de wil en de leiding van God. Het is Gods zaak en Gods zaak alleen een eind te maken aan het menselijk leven.

Het menselijk leven heeft voor God als Zijn schepping een onvergankelijke waarde, niet bepaald door de aan- of afwezigheid van lichamelijke, geestelijke of maatschappelijke kwaliteiten, maar bepaald door de relatie tot God en zijn bedoeling tot de volmaakte mens. Daarom mag een christen niet anders dan in navolging hiervan menselijk leven in al zijn vormen, hoe „onvolwaardig” ook eerbiedigen en zich niet lenen tot een actief beëindigen ervan.

In de H. Schrift wordt er herhaaldelijk op gewezen, dat wij voorzichtig met ons leven en dat van anderen moeten omgaan, ook al is dat leven „onvolwaardig”. In Genesis 9 : 6 lezen we, dat wie het bloed van de mens vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden. In 1 Corinthe 3 : 16 staat, dat wij een tempel van God zijn en in (1 Corinthe 6 : 19) dat ons lichaam een tempel van de H. Geest is. Let er ook op hoe in het boek Job over het leven van de mens gesproken wordt. En Psalm 31 : 16 leert ons, dat de tijden van de mens in Gods hand zijn. En Christus besteedt ook zorg en aandacht aan het leven van onvolwaardige mensen als bezetenen, melaatsen, maanzieken, blinden enz.

Dat betekent niet verabsolutering van het leven. In zichzelf heeft het leven niet de hoogse waarde. „Wij zijn niet, aan het leven, maar aan de Heer van het leven eerbied verschuldigd” (dr J. Douma in „Rondom de dood”). Er is geen sprake van, dat wij ten aanzien van het leven een recht van zelfbeschikking zouden hebben, en dus het recht het leven naar eigen verkiezing te beëindigen. God heeft de beschikking over ons leven. Hij kan dan ook het offer van ons leven vragen. Wij zijn niet anders dan rentmeesters, die slechts dat leven moeten beheren, maar er niet over mogen beschikken.

Het is ons verboden goddelijk te willen zijn als God en de zandloper kapot te gooien die hij als meetglas voor onze tijdelijkheid heeft meegegeven - dr Helmut Thielicke).

Ons leven en sterven is in Gods hand en moet dat blijven.

Het leven is een gave van God en het is ons daarom niet gegeven door eigen hand voor eigen belangen weg te nemen van God gegeven heeft.

Dat betekent niet, dat wij het sterven moeten rekken. We moeten niet trachten een ongeneeslijk zieke, die erge pijn lijdt, door allerlei kunstgrepen tegen zijn wil in het leven te houden.

Een mens heeft niet alleen recht op leven, maar ook op de dood.

Er komt een ogenblik, waarop een mens van Godswegen het recht heeft om te sterven. „Als het stervensuur voor iemand geslagen heeft, moet men de klok niet telkens opwinden” (Thielicke).

We mogen hierbij wel bedenken, dat de belijdenis, dat ons leven een geschenk van God is ook de verplichting met zich brengt, dat wij naar vermogen zuinig met dat leven omgaan. Als rentmeesters dragen wij ook verantwoordelijkheid. Wij mogen dus niet door onmatig eten en drinken en werken, kortom door roekeloos leven, ons einde bevorderen.

Mijn conclusie is, dat de conclusies van het rapport van de Staatscommissie Euthanasie afgewezen moeten worden.

Ere zij God

*Ere zij God
in den hoge!*

*Niets eraan veranderen,
niet aan komen dragen met
een ander wereldbeeld
en dan zeggen: Zosprek je niet meer
over God
want er is geen God-in-den-hoge.*

*Gelieve het dus zo te laten,
een verzoek aan theologen allereerst,
anders komt er niets terecht
van ons kerstfeest.*

*Wanneer u het zo laat,
wanneer u het Kind van boven
naar beneden laat komen,
desnoods langs een ladder
(Luther liet het Kind komen
langs een toonladder:
Uit hoge hemel
kom ik aan),
zal ik opnieuw
ontroerd worden.*

*Of is dat niet ontroerend
dat God die hoog is
laag wordt,
lager dan ik,
in een stal,
aan een kruis,
in een graf,
en dat je daarom
namen mag aanroepen:
Jezus,
Immanuël.*

*Wij modernen,
twintigste eeuwers,
maanonderzoekers,
wiskunstenaars,
laten wij weer
namen aanroepen,
ootmoedig,
gelovend in
de hoog-lage God
die deze wereld
onderging.*

*Geen God onderging
haar zo,
zo door en door
als een mens.*

*Ere zij God
in den hoge!*

Geert Boogaard
(Uit: Brood en wijn)

Ouderling en kerkelijke tucht vandaag ⁽³⁾

Lezing gehouden op de ouderlingenconferentie van 28 september 1985 in Wezep,

3. Enkele hedendaagse problemen

Zonder in casuïstiek te willen vervallen wil ik proberen enkele problemen te bespreken waarmee ambtsdragers vandaag te maken krijgen en waarbij de vraag zich voordoet: hoe moeten we hiermee aan, kerkelijke tucht of niet?

Vooraf een enkele opmerking. We beperken ons tot zaken die vooral het leven aangaan. Mocht iemand de indruk krijgen als zou er sprake zijn van aanpassen aan de situatie dan zij bij voorbaat meegedeeld dat dit beslist niet de bedoeling is. Het gaat eerder om het aanpakken van de problemen die zich kunnen voordoen. Maar bij dat aanpakken ontkomt niemand aan de noodzaak om met de situatie die zich voordoet rekening te houden.

Wat volgt poogt aanzetten te geven in de richting waarin een ambtsdrager zou kunnen werken voor het oplossen van problemen. Het is bedoeld als handreiking die uiteraard graag voor een betere wordt gegeven.

1. Toenemende onverschilligheid

Piet van der Ploeg merkt in zijn boek over jonge kerkverlaters, „het Lege Testament” pag. 147 op dat velen van hen opgroeiden en opgroeien in 'n gesaeculariseerde geref. wereld: aan de buitenkant te zien zag het er aardig uit: een naar de bedoeling „gereformeerde” opvoeding, regelmatig bidden en bijbellezen, ingeschreven in de kerkelijke kaartenbakken enz. Maar wat stelde dat „gereformeerd” voor? Vaak niet zoveel blijkbaar, alleen wat verpakking, een kwestie van uiterlijkheden. De afval van de jongeren wijt v. d. Ploeg aan de opvoeding, die niet erg gelovig, vroom zou zijn. Dit lijkt me erg eenzijdig. Meer factoren spelen een rol: verkeerde vrienden, verleiding, welvaart enz. Het eigenaardige doet zich voor dat God dikwijls door jongeren teveel beschouwd wordt als een „het”, een onpersoonlijke god, te weinig als onze Hemelse Vader in Jezus Christus. Misschien is dit een gevolg aan het feit dat vroeger te dogmatisch over God en Zijn dienst werd gedacht en gesproken? Met zo'n godheid kun je geen relatie opbouwen, zo'n godheid is meer een ding dan een Hij.

De gedachte van v. d. Ploeg, pag. 204, dat herderlijke zorg aan onverschillige kerkleden een vorm zou zijn van ongewenste intimiteit en dat die derhalve onzinnig en onzindelijk moet worden genoemd dienen we volledig te verwerpen.

Zeker als ambtsdragers bezitten we namelijk verantwoordelijkheid voor de schapen en de lammeren van Gods kudde. We moeten er alles aan doen om hen in het goede spoor te krijgen:

met en voor hen worstelen, ook in het gebed of ze de weg weer willen zien en willen gaan. Van grote betekenis is voorts het geven van een goed voorbeeld.

2. Slordige kerkgang

Statistisch is bewezen (Hand. Pastoraat I) dat: „Niet kerkgang en het verlaten van het orthodoxe standpunt elkaar versterken; niet kerkgang is al een stap op weg naar onkerkelijkheid.” Zondag 38 van de Heid. Catechismus legt het 4e gebod van Gods wet ondermeer in deze zin uit, dat ik „naarstig tot de gemeente Gods kome”, d.w.z. de kerkdiensten meemaak. Daarvoor moet ik me beijveren. De zondag is de Dag des Heren: Gods Zoondag, zoendag, zondag om met de dichter Huygens te spreken.

We krijgen, terwijl de mensen een kortere werkweek hebben dan vroeger en de zaterdag voor de meesten een vrije dag is, in toenemende mate te maken met de gewoonte van het één keer kerken per zondag. Moet je nu tweemaal naar de kerk? hoor je vragen; waar staat dat in de bijbel?

Voorts beschouwen velen de kerkdienst niet meer als een ontmoeting van God met Zijn volk en wordt de gemeente niet meer gezien als de gemeente Gods, het lichaam van Christus. De opmerking: Ik heb geen behoefte om vaker dan eenmaal naar de kerk te gaan, kan beantwoord worden met de mededeling: De andere gemeenteleden konden ú wel eens nodig hebben om in deze tijd en in de wereld van vandaag staande te blijven. Hoe ontmoedigend werkt het wanneer maar een paar gemeenteleden in de tweede kerkdienst aanwezig zijn. Natuurlijk kan

DOOR
C. BAKKER
ENSCHDEDE

aan de inhoud en de vorm van met name de tweede kerkdienst een en ander gewijzigd worden. Jongeren klagen wel: Er is gebrek aan participatie en informatie waar wij wat aan hebben ontbreekt.

De vraag waar we voor staan is: Moeten kerkleden die de tweede kerkdienst onnodig verzuimen worden afgehouden van het avondmaal? Onder de tucht worden geplaatst?

Laten we voorzichtig zijn. Voor we maatregelen nemen dienen we heel goed te weten welke de reden is waarom men zo handelt. Onderwijzing lijkt me de eerst aangewezen weg.

3. Kerkje verwisselen

Wat eveneens vandaag veelvuldig voorkomt is het zomaar overstappen op een andere „kerk”. Dikwijls is dat een evangelische of charismatische. Reden meestal: We hebben het bij u niet meer naar onze zin. In het verdere van het gesprek blijkt dat betrokkene al lang het voornemen had weg te gaan zonder iemand van de gemeenteleden, laat staan de ambtsdragers, ervan in kennis te stellen. In feite is de beslissing reeds gevallen. Heel nadrukkelijk weet deze „kerkverlater” mee te delen dat we niet moeten menen als zou de Ned. Geref. kerk de enige ware kerk zijn. Achter deze gang van zaken zit weer het zoeken van zichzelf. Dat blijkt zonneklaar uit de weigering zich in te zetten voor de verbetering van de kerk waarvan men nog lid is. De kerk

van Christus wordt te veel beschouwd als genadewinkel, waar een mens naar zijn wens bediend moet worden. Voor de werkelijkheid dat God in Zijn genade ons aan elkaar gegeven heeft en dat we die leiding van Hem niet zo zondermeer negeren mogen, heeft de kerkverlater geen oog. Je denkt wel eens bij zulke gevallen aan het woord van de Schrift: In het laatste der dagen zullen de mensen zichzelf leraars bijeen vergaderen naar hun eigen begeerlijkheid. (2 Tim. 4:3). Misschien is dit hier gaande?

Uiteraard speelt het feit ons hier parten dat de éne kerk van Christus zo verschrikkelijk verdeeld is geraakt in de loop van de eeuwen. De verscheurdheid heeft ervoor gezorgd dat de ernst om elkaar vast te houden en te zoeken tot elke prijs, is teloor gegaan. We worden met de kerkelijke verdeeldheid gestraft. Gemeenteleden zijn daardoor het instituut van de kerk gaan verachten.

Zeker in gevallen waarin de mensen afhaken zonder dat ze ongelovig zijn geworden moeten we mild optreden. Al kun je je ook persoonlijk gegriefd voelen probeer de wegen tot wie zó de gemeente Gods durft bejegenen, open te houden. Soms weten ze niet wat ze doen.

4. Zich laten overdopen

Aansluitend aan het vorige komt eveneens meer dan vroeger voor dat kerkleden die in hun prille jeugd de kinderdoop ontvingen, zich laten overdopen, zonder de Ned. Geref. kerk waarvan ze lid zijn te willen verlaten.

Vaak zijn deze mensen overtuigde christenen, vol ijver, die zich het evangelie niet schamen. We mogen hen niet direct adviseren met de gemeente te breken, of het lidmaatschap op te zeggen. Zeker, wat ze doen is af te keuren, zelfs sectarisch te noemen. Maar kan men van zulke leden zeggen dat ze vijanden zijn van het kruis van Christus? Iets anders is natuurlijk wanneer ze hun mening ook binnen de gemeente propageren met de bedoeling die gemeente te verontnemen. Dan moeten ze, deront me, vanwege de verwarring en verstrooiing die ze veroorzaken worden vermaand. Overigens zal een schriftuurlijke – dat is tegelijk warm en stralend – spreken over de heilige doop en de betekenis ervan voor allen tot zegen zijn.

5. Toegang tot het avondmaal van niet Ned. Geref. christenen

Niet Ned. Geref. gelovigen vragen of ze met ons de dood des Heren mogen verkondigen als in de kerk de avondmaalstafel staat aangericht. Iemand roept

lichtvaardig: Open avondmaals-tafel! Men zou met evenveel recht kunnen stellen: bewijs ervan hoe met name de gereformeerden in de loop van 150 jaar het avondmaalslaken hebben gescheurd. O neen, hier wordt geen pleit gevoerd voor de een of andere oplossing in deze, maar slechts signaleerd dat kerken en kerkeraden vandaag voor de vraag worden geplaatst: Mogen ook wij met U avondmaal vieren? Je kunt natuurlijk botweg weigeren. Je zou aan de eigen verantwoordelijkheid overlatend, erop kunnen wijzen dat de gelegenheid tot toetreding geboden wordt wanneer de predikant, zoals wel gebeurt, bij de laatste niet geheel gevulde tafel zegt: „Zijn er nog broeders of zusters die met ons de dood des Heren wensen te verkondigen, dan is voor hen aan deze tafel nog plaats!” We moeten het zwaartepunt intussen niet zoals de evangelischen en charismatici wel doen, alleen laten vallen op de strikt persoonlijke intieme verhouding die iemand met de Here heeft. Dan vervallen we in dezelfde fout van subjectivisme als zij. Natuurlijk is het getuigenis: Ik geloof, van onschatbare waarde. Maar dat is het enige niet. Geloven doe je ook in gemeenschap met medechristenen. Dezelfde God die oproept tot geloof heeft de opdracht gegeven de gemeente van de levende God te vormen, heeft die gemeente gesticht.

Wie avondmaalsgemeenschap wil met christenen in dezelfde plaats

die moet komen tot aansluiting aan die gemeenschap. Anders krijg je dat er wel met elkaar avondmaal wordt gevierd terwijl de noodzaak om ontstane of geslagen breuken te helen terzijde blijft.

We kunnen, dunkt me, deze richting uitgaan: wie in dezelfde woonplaats woont waar de kerk is, die moet ook van die gemeente lid willen zijn alvorens avondmaal te kunnen vieren. Aan zo iemand poge de kerkeraad duidelijk te maken: Wij sluiten u niet uit, maar u blokkeert eigenlijk zelf de weg naar deze avondmaals-tafel doordat u, hier wonend, geen lid wenst te worden van de gemeente Gods, waarvoor u door uw gang naar het avondmaal toch kiest.

Met christenen van elders, die niet Ned. Geref. zijn en avondmaal wensen mee te vieren zou kunnen worden afgegaan op het goede getuigenis van familieleden die wel lid van de gemeente zijn. Mijns inziens komt deze manier van doen niet in strijd met de taak van de kerkeraad, de wacht te betrekken bij de tafel des Heren. De kerkeraad heeft de opdracht te waken tegen ontheiliging van de tafel des Heren. Veelzeggend negatief gesteld. Laten we nimmer vergeten dat het de tafel des Heren is, niet die van óns en ons „clubje”.

6. Ongehuwd samenwonen

Deze manier van „leven” met elkaar kom je in toenemende mate tegen: We houden van el-

kaar en daar heeft niemand verder wat mee te maken. In de meeste gevallen blijkt zulk samenwonen te worden opgevat als een proefhuwelijk: wie ertoe overgaat doet dat niet voor een paar dagen.

Tot mijn verrassing kwam ik in de serie: Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en land, aflevering over Groningen het volgende tegen: In 1826 – dus vóór de Afscheiding – keerden de predikanten en de kerkeraad van Ulrum zich tegen de wilde huwelijken, blijkbaar met het geschrift: „Samenwoningen van ongetrouwde mensen van beider kunne”. Mijns inziens deed men dat in die tijd veelal uit armoede. Omdat, zo lezen we verder, vermaningen weinig geholpen hadden werd in 1828 besloten: Kinderen die in onecht (dus uit ongehuwd samenwonende paren) geboren waren mogen niet met de echte dopelingen op dezelfde zondag gedoopt worden. Even verder heet het (ik neem aan dat dit slaat op ongehuwd samenwonen): Later werd de doopmaatregel opgeheven, kwam strenger vermaan maar werden geen verdere disciplinaire maatregelen genomen „in hope van meer licht en kragte in de Here”. De socioloog prof. Van Hessen merkt op: Tot in de 18e eeuw is er aan seksuele relaties meer buiten dan binnen het huwelijk gerealiseerd. „Nieuwe vormen van samenleven krijgen zijns inziens tot op zekere hoogte het karakter van de bestendigheid van het huwelijk, zijn dus een soort imi-

tatie-huwelijken. Het huwelijk, zo besluit hij, blijft HET oriëntatiepunt.

Ondertussen zitten kerkeraden met de vraag hoe hun houding dient te zijn tegenover deze nieuwe vorm van menselijk samenleven. We zullen op grond van de bijbel de voorkeur moeten blijven geven aan een officieel gesloten huwelijk dat afschaduw mag zijn van Gods verbond met Zijn volk. Góð heeft gehuwden samengebracht. Het huwelijk noemt Spr. 2:17 een „verbond VAN God”, een goddelijk verbond. Men zou tegenover ongehuwd samenwonenden aanvankelijk de volgende gedragsregels kunnen aanhouden:

- de kerkeraad keurt deze manier van samenleven af als in strijd met Gods bedoelen;
- de kerkeraad blijft ongehuwd samenwonenden beschouwen als zijnde getrouwd. Ze mogen elkaar niet vrijblijvend behandelen noch zomaar in de steek laten. Dit staat op dezelfde lijn als echtscheiding;
- de kerkeraad dringe erop aan dat ongehuwd samenwonenden ten overstaan van overheid en familie in het huwelijk treden;
- de kerkeraad moet ongehuwd samenwonenden blijven vermanen. Ingeval een van hen of beiden belijdenis wenst (wensen) af te leggen van geloof dit niet toestaan en in geval een van hen of beiden belijdende leden zijn die (hen) niet disciplinair afhouden van het avondmaal (vanwege het feit dat betrokkenen zelf hun manier van leven niet zien als in strijd met Gods Woord en vanwege ergernis die zulk samenwonen in de gemeente heeft verwekt). Tot tucht moet pas overgegaan worden bij duidelijke verachting van Gods evangelie;
- de kerkeraad zal indien ongehuwd samenwonenden de wens te kennen geven te trouwen hun huwelijk niet kerkelijk bevestigen aangezien het huwelijk eigenlijk reeds bestaat. Wel kan de kerkeraad toezeggen voorbede voor de pas gehuwden te doen.

Oud en Nieuw

Vroeger gingen de arbeiders op nieuwjaarsdag naar hun patroon om hem toe te wensen „al wat wenselijk is”. Ze werden dan op een borrel getrakteerd. Later ging het er royaler aan toe: directies geven kerstpakketten mee of laten die thuisbezorgen. Mooie dozen met een fles wijn, een blikje leverpastei, noten, uitjes en zo voorts. Ik geloof dat werklozen en in het algemeen zij, die van een bijstandsuitkering leven moeten, deze gaven niet ontvangen. Trouwens, ook leraren en dominees niet, net zo min als kleine middenstanders, maar voor die categorieën is het tot daar aan toe. Voor de werklozen is het feit dat ze geen kerstpakket ontvangen, een herinnering aan hun staan in de berm. Alles wat leeft en beweegt en een reisdoel heeft, raast aan hen voorbij. Ze moeten nog blij zijn als enkelen zich ervoor beijeren dat ze ook dit jaar toch nog een „éénmalige” (germ.) extra uitkering krijgen. Er is feestelijkheid rondom de

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

jaarwisseling. We maken het niet zo bont als de Chinezen doen, maar enkele miljoenen verknochten aan lawaai en vuurwerk is niet niks. Het is wat infantiel maar het hoort er nu eenmaal bij. Volgens geleerden hebben de Kanaänieten ook grote feesten gehad bij de jaarwende en volgens hen zijn daar sporen van terug te vinden in Richteren 21:19 en 1 Sam. 1:3, in die zin, dat Israël evenals de Kanaänieten een jaarfeest vierden. Uit psalm 104:19 en uit psalm 74:10 (ber.) blijkt dat Israël de wisseling van het jaar toeschreef aan God: „Gij bepaalt de tijd voor der seizoenen keer”. Een duidelijke herinnering aan het gedenken van de jaarwisse-

ling vinden we in 2 Kronieken 24:23. „Bij de wisseling des jaars trok het leger van Aram tegen hem op”. Dait is dan Joas. Je kunt zeggen: de kroniekschrijver wil alleen maar de datum aangeven. Maar er kon wel eens méér achter steken, als hij de jaarwisseling zo nadrukkelijk noemt. Joas heeft de priester-profeet Zacharia laten stenigen; in de tempel nog wel. De stervende man heeft geroepen: „De HERE zie het en neme wraak”. En dan krijg je in het bijbelse verhaal meteen het keerpunt. Een kleine legermacht van Aram terroriseert Juda, hoe wel Juda een groot staand leger had. Het nieuwe jaar begint met een smadelijke afgang voor Joas. Hij wordt vervolgens ernstig ziek en ten overvloede wordt hij dan nog vermoord. Het volk vond, dat hij maar niet bijgezet moest worden bij zijn vaderen. Bij David. Daar hoorde hij niet thuis. Zo heeft Joas zelf in het oude jaar de gebeurtenissen bepaald voor het nieuwe. Er kwam meer niet veel narijheid over hem, nee, hij haalde alles over zich heen.

Boekbespreking

„Als christen de dienst in en uit ...”

Op pagina 1 van dit in het geheel 16 bladzijden tellende geschrift staat abusievelijk vermeld, dat het een uitgave is van het Dienstencentrum van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Het is echter een boekje, dat is uitgegeven door het Cogma – Contactorgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden. Dat Cogma moet een begrip worden onder ons en in de Chr. Geref. Kerken (want het is een samenwerkingsverband tussen beide kerkengroepen). Allerlei mensen worden in binnen- en buitenland met dit belangrijke werk gekonfronteerd en van zeer velen vernemen wij, dat zij er intens dankbaar voor zijn. In de vreemde vrienden te mogen ontvangen of een teken van meeleven te bemerken, dat doet een mens van vlees en bloed altijd enorm goed!

Maar vooral op de militairen spitst zich de activiteit van Cogma.

Deze uitgave van het Cogma heeft verschillende gegevens van een dergelijk werkje, dat het licht zag in gereformeerde kring, overgenomen. Het is een keurig en fleurig geheel geworden ter oriëntatie voor de jongen, die in militaire dienst gaat. Allerlei goede wenken worden gegeven. Ook worden moeilijke vragen, die in deze tijd rondom de militaire dienst worden gesteld, niet ontweken. Cogma wil eventueel ook mensen, die gewetensbezwaren hebben in dit opzicht, graag nader informeren. Laten de ouders en de kerken erop toezien, dat iemand, die onder de wapenen gaat, vooraf en nadien contact opneemt en onderhoudt met de thuiskerk en als die er is met de eigen predikant. Verschillenden van dergelijke jongeren vallen tussen wal en schip. Wat is de positie, die iemand inneemt in de groep en wat is de invloed van de enkeling? Wie zich als christen in militaire dienst opstelt, mag ervaren, dat een dergelijke levensperiode geen verloren tijd is. Aan het slot van het boekje worden ettelijke adressen vermeld. Ook wordt een overzicht geboden van kerkdiensten, welke op of bij Nederlandse onderdelen in en buiten Nederland worden gehouden.

Op pag. 13 staat een drukfout. Het bureau van de hoofdvlootpredikant valt uiteraard niet onder de koninklijke landmacht. Wij zijn blij met de verschijning van dit boekje en wensen het een goed onthaal in onze kerken en in de Christelijke Gereformeerde Kerken toe. Elke kerk krijgt enkele exemplaren

gratis toegezonden. Andere belangstellenden kunnen deze uitgave gratis tegen vergoeding van portiekosten verkrijgen bij. H. J. Bosch, Hekselbrink 83, 7544 BV Enschede. Tel. 053-762272. Als er een cogmatisch élan in onze kerken ontwaakt zullen de boekjes de deur uitvliegen! Hartelijk aanbevolen!!

O. Mooiweer, Enschede

—☆—

Ds J. van Amstel.

„Op de weg van het heil”.

Uitgave van Boekencentrum B.V., 's-Gravenhage. 143 pag. Prijs f 20,70.

In deze paperback gaat de bekende chr. gereformeerde predikant uit Ede nader in op de betekenis van begrippen als roeping, wedergeboorte, bekering, geloof, rechtvaardiging, heiliging en verheerlijking. Hij doet dat aan de hand van de Dordtse Leerregels, het jongste belijdenisgeschrift van de kerken der reformatie in ons land. „Vandaar”, zo luidt het ter inleiding, „dat telkens voorafgaande aan een aantal hoofdstukken enkele stukjes van de Dordtse Leerregels geplaatst zijn. Zó belijden we. Zó willen we het ook beleven”. We vinden in dit boek een bun-

deling van artikelen, die eerder werden geschreven in de Jeugdrubriek van het reformatisch weekblad: „De Schakel”.

Deze bundeling geschiedde op verzoek. Ik vind, dat ds Van Amstel bij de benadering van de jongeren de juiste toon weet te treffen. Hij heeft een vlotte pen, maar zijn prettige schrijfrant gaat nergens ten koste van de diepgang. Duidelijk wordt getekend het raadsel van het geloof en het wonder van het geloof. Elke vorm van lijdelijkheid wordt door de auteur bestreden. Vandaar, dat het opschrift boven een hoofdstuk luidt: „Wedergeboren worden en ...” In dat hoofdstuk (8) schrijft Van Amstel: „God geeft genade door middel van de genademiddelen. Hij werkt de wedergeboorte niet buiten ons om, maar hoewel Hij het zonder ons doet, schakelt Hij ons toch niet geheel uit.” (p. 49). Als beeld wordt dan o.a. de geboorte van een kind gebruikt. In het kader van de behandeling van allerlei aspecten van geloof en bekering wordt de functie van het Woord van God evenwichtig centraal gesteld. Dat behoort de schrijver voor ontsporingen. Eén en ander wordt nader onderbouwd met citaten uit de Institutie van Calvijn. Heel fijn wordt geschreven over de kenmerken van het geloof en de

vruchten van de verkiezing (resp. p. 110 e.v. en p. 135 e.v.). Wat onze kritiek betreft het volgende: Op pag. 31 heeft ds Van Amstel het over ernstig roepen en krachtig roepen. De uitverkorenen worden krachtig geroepen en de niet-uitverkorenen worden ernstig geroepen. Hoezeer ook deze onderscheiding konfessioneel geijkt mag zijn, ze bevredigt mij niet. Want hoe gauw kan men zich bij weigering om de HEERE en zijn beloften te aanvaarden er niet achter verschuilen door te zeggen: God heeft mij niet krachtig genoeg geroepen. Op pag. 44 heeft de schrijver het erover, dat de Heilige Geest onweerstaanbaar werkt. Maar in Handelingen 7 (vers 51b) zegt Stefanus aan het adres van de zich verhardende Joden: „gij verzet u altijd tegen de Heilige Geest”. Daarom zeg ik liever, dat het werk van de Geest onoverwinnelijk is.

Ik betreur het voorts, dat op pag. 81 e.v. niet onder worden is gebracht welk een groot voorrecht het is, dat we in Nederland geboren zijn en in doorsnee zijn opgevoed door christelijke ouders.

Op pag. 105 e.v. doet mijn chr. geref. kollega een loffelijke poging om uit te leggen wat dat nu inhoudt als de apostel Paulus aan de Romeinen schrijft, dat Gods Geest mét onze geest getuigt, dat wij kinderen Gods zijn. (Rom. 8 : 16).

Maar ik heb het idee, dat hij daarin niet geheel geslaagd is. Het blijft m.i. allemaal te veel hangen in de sfeer van het getuigenis van de H. Geest aan onze geest. Ik vraag me trouwens af of we daarop al te diep moeten ingaan. Is het eigenlijk niet een levensgroot mysterie?!

Mijn slotkonklusie is, dat we dankbaar zijn voor dit boek van ds Van Amstel. Het kan bij de behandeling en bestudering van de Dordtse Leerregels – hélaas een vaak verwaarloosd stuk van de gereformeerde konfessie – en ook buitendien goede diensten bewijzen aan jeugdverenigingen en gesprekskringen etc. Het boek is door Boekencentrum netjes uitgegeven hoewel we enkele drukfouten tegenkwamen. Hartelijk aanbevolen!

O. Mooiweer, Enschede

Weer bijbels geproduceerd in China

In China zijn in de afgelopen maanden weer 100.000 bijbels en 60.000 nieuwe testamenten gedrukt. In totaal zijn daar nu in de laatste vijf jaar 1,8 miljoen bijbeluitgaven verschenen, overwegend complete bijbels.

Voor deze nieuwe oplage stelde de Wereldbond van Bijbelgenootschappen dun bijbelpapier ter beschikking aan de nieuwe Vriendschapsstichting van de Chinese christenen. De verspreiding van deze Bijbeluitgaven werd geregeld door de provinciale Raad van Kerken van Jangsu. In enkele weken was de gehele oplage uitverkocht.

Bisschop K. H. Ting, voorzitter van zowel de Vriendschapsstichting als van de Raad van Kerken in de Volksrepubliek China, vertelde afgevaardigden van de bijbelgenootschappen dat bijbels tot nu toe gedrukt werden in Shanghai, Fuzhou en Nanking op dikker papier uit China zelf. Christenen betaalden de bijbels al maanden tevoren aan hun predikanten om er zeker van te zijn zo snel mogelijk een exemplaar te kunnen ontvangen. Zodra bijbels beschikbaar komen, vormen zich voor de huizen van de voorgangers lange rijen gemeentelieden. Tot nu toe waren de bijbels nogal groot en zwaar. Door gebruik te maken van dun bijbelpapier werd een handzamer bijbel van betere kwaliteit geproduceerd.

Het tekort aan bijbels is in China nog groot. Dezer dagen onder tekenden vertegenwoordigers van de Vriendschapsstichting en van de Wereldbond van Bijbelgenootschappen een contract om samen een drukkerij in Nanking op te richten die prioriteit zal geven aan het drukken van bijbels.

De Pedagogische Academie van Nanking heeft voor dit doel grond ter beschikking gesteld, de Vriendschapsstichting zal zorgen voor de bouw en de Wereldbond van Bijbelgenootschappen zal de drukpersen en andere technische apparatuur leveren en zorgen voor de scholing van grafisch personeel. Het is nog niet beken dhoe hoog het bedrag is dat de bijbelgenootschappen voor dit doel nodig zullen hebben.

Kerknieuws

Landelijke Vergadering Ned. Geref. Kerken

Nu br. D. de Roode ons door de dood ontvallen is, treedt als penningmeester van de Landelijke Vergadering te Enschede op: R. J. Niemeijer, Rietmolenstraat 98, 7512 XX Enschede. Tel. 053-315895.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Hoenderkopershoek 8,
3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

Help

Papoea's overleven

Help Papoea's overleven.
Wij moeten het met alle nadruk tegen elkaar zeggen:
de Papoea is bezig te verdwijnen.

U hoort zijn hulpgeroep niet.
Wij horen niets meer van de Papoea's. Zijn stem is gesmoord.
Hij is een roepende in de woestijn.

Toch weten wij van zijn klacht.
Wij zijn de Papoea's niet vergeten.
En de Papoea zijn vrienden niet.
Hij verwacht het van God en van zijn vrienden. Als vriend heeft hij niemand anders gekend dan de Nederlanders alleen.
Zij kwamen als vrienden en namen afscheid als vrienden.

'Wij blijven aan u denken'.
Dat waren de laatste woorden van onze regering, gesproken namens ons allen.
Dat blijft de Papoea zich herinneren.

En wij? Wat doen wij?

Werkt mee aan een overlevingskans voor de Papoea in nood.
Uw hulp is bitter nodig.

Het Papoeafonds brengt uw hulp verder.

Papoeafonds
Postgiro 243000
Arnhemseweg 72, 6711 HG Ede
Bank: Rabo - Ede
Rekeningnr. 44.40.72.470
Secretariaat
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon
033-728690

Verschenen: ORDE OP ZAKEN.

Samensteller: Jac. Wesdijk

Als u thans, als gezinshoofd of alleenstaande, de zorg hebt voor allerlei financiële aangelegenheden, dan bedenkt u toch, dat de tijd kan komen dat u deze dingen aan anderen, bijv. uw vrouw, moet overlaten?

Als die situatie zich voordoet, staan die „anderen” dan voor grote problemen? Of treffen ze alles, keurig omschreven aan? En is alles te vinden?

„Orde op zaken” wil u de helpende hand bieden.

De uitgave bestaat uit een Handleiding die een beknopte toelichting bevat op de vele onderwerpen + een stevige ringband waarin men alle bescheiden gemakkelijk kan opbergen en vinden! Voorzien van inhoudsopgave en alfabetisch register.

Prijs compleet f 48,50.

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgever:

DRUKKERIJ LIEBEK EN HOOIJMEIJER B.V.
Singel 55 Postbus 2
2992 BN Barendrecht 2990 AA Barendrecht

Onze overvloed kome hun gebrek ten goede

De BMZG werkt ook namens U onder de miljoenen in Azië en het Midden-Oosten.

Daarom durven wij een beroep te doen op uw royale steun voor het zendingswerk in een werelddeel, waarin juist nu vele open deuren zijn.

Stort uw bijdrage op giro 19.42.305 van de Bijbelse en Medische Zendingen Gemeenschap te Zeist, met vermelding van „kerstaktie”.

KRAKELINGWEG 10 - 3707 HV ZEIST - TEL. 03404-13741

Opbouw-uitgaven

Sinds enige tijd is de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente”, tweede druk, uitverkocht. Inmiddels is de derde druk gereed gekomen, zodat de brochure weer verkrijgbaar is. Ook zijn nog leverbaar: ds M. R. v. d. Berg, Jeremia, en drs P. J. van Kampen. Anthroposofie.

Voor het bestellen van deze uitgaven kunt u gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

..... ex. „De plaats van de vrouw in de gemeente” à f 4,50.
..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.
..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Anthroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Een school voor het leven

Zoek je de richting van je leven?
Heb je veel vragen over geloven in God?
Zou ja graag een tijdlang in een gemeenschap wonen?
Denk je na over werk in gemeenten, onderwijs of zending?

Vraag dan eens een folder van ons aan.
Kom eens een dagje kijken.
Een Bijbelschool is anders dan je denkt!

REFORMATORISCHE BIJBELSCHOOL
Krakelingweg 10 - 3707 HV Zeist - Tel. 03404 24166

DRUKWERK
Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten
Bij geboorte
en huwelijk
ontvangt u een
felicitatie-
pakket.
DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Verzamelaar
koopt ansichtkaarten
(zwart/wit) f 1,— per stuk.

D. van Kammen, Stationsweg 239
9201 GN Drachten, tel. 05120-19873.

PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !